

18. *Quaestio, an cuius liceat impune tyrannum occidere, non est huius loci.* — In altero vero sensu inculcat rex in illa sua reprehensione quaestionem celebrem, an liceat cuiquam privato homini legitimum regem suum tyrannice regnantem, et praesertim religionem et Catholicam fidem pervertentem, interficere. Quam nunc disputare prolixum et a nostro instituto alienum esset. Solum ergo cum eodem Cardinali Bellarmino respondemus imprimis, ex factis quorundam privatorum, etiam si Catholici fuerint, non recte colligi talia facta per Ecclesiam approbari; nam ex factis, praesertim paucorum, doctrinam colligere, aut ingens caligo ignorantiae est, aut manifesta calumnia; cum Christus ipse etiam de Scribis et Phariseis dixerit: *Quaecumque dixerint vobis facite, secundum opera vero eorum nolite facere.* Deinde dicimus, non Catholicos, sed haereticos parentes Lutherorum et Protestantium docuisse, regem non solum propter haesim vel tyrannidem, sed etiam propter quodlibet mortale peccatum regnum amittere, posseque a popularibus pro suo arbitrio corripere. Quam doctrinam secutus est Joannes Hus; eam vero Ecclesia Catholica ut haereticam damnat, ut ex Concilio Constant., sess. 8 et 15, constat, et alibi a nobis ostensum est. Imo in eodem Concilio, sess. 15, refertur assertio quaedam ad ipsum delata: *Quilibet tyrannus potest et debet licite et merito occidi per quemcumque vassallum suum, vel subditum, etiam per clanculares insidias, non obstante quocumque praestito juramento, neque expectata sententia, vel mandato, etc.* Illa autem assertio haeretica declaratur, eamque pertinaciter defendens, haereticus a Concilio denunciatur. Immerito ergo rex Jacobus Romanam Ecclesiam, vel ejus Catholicos Doctores criminatur, quod per doctrinam illam fraterculum vel quempiam alium, ad suum occidendum regem spe salutis aeternae fascinauerint aut persuaserint. Et de hoc puncto haec in praesenti sufficiunt, nam in lib. 6 iterum occurret.

19. *Superbia Romanae Ecclesiae a rege Jacobo carpitur.* — Sed alia est mens D. Joannis. — Quarto loco, post alia convicia contra Ecclesiam Catholicam, addit rex Romanam Ecclesiam acerbissime puniendam esse propter superbiam suam, quam superbiam dicit explicari illis verbis: *In corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua sum, et luctum non video.* Et postea hanc superbiam rex, pag. 25, exaggerat, dicens: *Nulla enim certior est apud*

illos verae Ecclesiae nota, quam secundae res et externa prosperitas. Sed imprimis quod spectat ad verba Scripturae, certum est illa dicta esse de urbe impiorum, vel Roma ethnica et superba, quae gloriabatur quod sederet ut regina, id est, quia multis regnis et provinciis imperabat, et vidua non esset, quia imperatori et supremo domino gentium nupta erat; sicut e contrario deplorabat Hierusalem Jeremias, quod *sederet quasi vidua domina gentium.* Cum vero additur: *Et luctum non video,* indicatur error gentilium, qui putarunt Romam et imperium ejus fore perpetua, teste Hieronymo, dicta quaest. 41, ad Algasi., ubi inter alia ait, nomen blasphemiae scriptum in fronte meretricis in Apocalypsi esse *Romae aeternae.* Et ad hunc fere modum communiter exponitur a Patribus et Doctoribus, ideoque ridicula est et impia Protestantium illusio. Maxime cum in vera Christi Ecclesia non superbia, sed fidelis charitas sit se sponsam Christi profiteri, cum Paulus, ad Ephes. 5, dicat: *Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam.* Et postea, explicans similitudinem per verba illa: *Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adheret uxori suae,* subjungit: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia.* Unde cum Christus sit rex regum, quid mirum est quod sponsa sedeat *regina in vestitu deaurato, circumdata varietate?* Non enim in se, sed in Domino, ratione sponsi, de tanta dignitate gloriatur. Eandemque ob causam non ex superbia aut vana praesumptione viduitatem seu luctum videre non timet, quia a suo sponso audivit: *Et portae inferi non praevalebunt adversus eam;* et Matt. 16: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi,* Matth. 18. Quapropter si verbis Scripturae per accommodationem uti liceret, multo justius posset Anglia timere comminationem et poenas illas, quia revera dicit: *Sedeo regina,* quia nullum sponsum praeter temporalem regem, nec alium superiorem in spiritualibus vel temporalibus recognosco. *Vidua non sum,* quia supremum caput et Christi Vicarium proprium, et tanquam sponsum habeo; *et luctum non video,* quia spiritus dictat hanc esse veram Christi Ecclesiam perpetuo cum Christo mansuram, et paulatim Romanam Ecclesiam superatam.

20. *Verae Ecclesiae nota proponuntur.* — Denique, quod rex de suo adjungit, nullam certioram notam verae Ecclesiae apud nos

esse, quam *res secundas et externam prosperitatem,* duo continet falsa. Primum et clarissimum cernitur in illa comparatione, nam omnes Catholici uno consensu tradunt ut principales, et certissimas Ecclesiae notas, esse *unam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam,* cum aliis, quae in his recte explicatis intime continentur, ut sunt habere legitimam successionem ab Ecclesia primitiva, per certam et indubitam connexionem cum illa in doctrina, in regimine et pastorali munere, et praesertim in cathedra Petri. Item esse fundatam in illa Petra per unionem perpetuam, et obedientiam cum illa. Aliae vero notae, quae ab aliquibus Doctoribus Catholicis multiplicantur, vel ad has reducuntur, vel non sunt tam propriae et certae notae, quam verae Ecclesiae verisimillima signa.

21. *Prosperitas in utramque partem flexibilis est.* — Aliud assertum falsum est, *externam prosperitatem et res secundas absolute,* et sine aliqua declaratione vel restrictione inter Ecclesiae notas numerari. Non enim ignorant pii et sapientes viri, temporalem felicitatem rem indifferentem esse; ideoque prosperos in his rebus successus malis et bonis, fidelibus et infidelibus, haereticis et Catholicis esse communes. Neque etiam ignorant nihil esse magis proprium Ecclesiae Christi, aut saepius ab ipso praenunciatum, quam temporales afflictiones et tribulationes ac persecutiones; e contrario vero pacem externam, et temporalium rerum abundantiam copiosius solere malis quam bonis concedi, vel quia si quid boni operantur, illa temporalia bona loco praemii recipiunt; vel quia propter peccata sua merentur ut eis concedantur bona, quibus Deus praevidet peiores in dies esse futuros; vel certe ut boni meliores efficiantur, tum carendo illis bonis temporalibus, quae solent occasionem ruinae spiritualis afferre, tum sustinendo impiorum molestias, qui prosperitatibus elati ipsos affligunt.

22. *Prospera suae Ecclesiae Deus moderate providet, etiam per miracula.* — Prosperitas ergo temporalis per se spectata non ponitur a nobis ut nota verae Ecclesiae, quia non est nota verae fidei nec verae sanctitatis. Quia vero Ecclesia Christi, dum in terris degit, etiam his bonis temporalibus indiget (ut recte dixit D. Augustinus), ideo Christus Dominus sua singulari providentia in horum bonorum largitione, conservatione ac defensione peculiari cura illi providet; saepeque extraordinario auxilio, ac plane caelesti in prosperis suc-

cessibus obtinendis, et contrariis vitandis, illi assistit. Atque ita prosperitates temporales hoc modo provenientes Ecclesiae aut principibus, inter signa verae fidei, ac subinde Catholicae Ecclesiae a Catholicis recensentur. Sicque Card. Bellarminus, lib. 4 de Eccles., cap. ultimo, felicitatem quidem temporalem, loco decimo quinto et postremo, tanquam caeteris inferiorem posuit, non tamen sine prudenti et sufficienti declaratione, addit enim: *Temporalis felicitas divinitus iis collata, qui Ecclesiam defenderunt.* Et talia sunt exempla quae inducit, et eodem modo loquuntur plures alii auctores quos ipse refert, et copiose Bozius, 2 tom. de Signis eccles., praesertim c. 20 et sequentibus.

23. *Pontificem et Turcam ream Jacobus eadem librat statera.* — Sed nulla est conventio lucis ad tenebras. — In reliqua parte illius discursus, quam ad cap. 19, 20 et 21, rex adjungit, nihil notatione dignum vel ad causam fidei pertinens invenio, praeter illud quod obiter in transcurso dicit, an id, quod de Gog et Magog Apocalyp. 20 dicitur, *de Papa et Turca accipiendum sit, necne, aliis iudicium relinquo,* et rationem reddit: *Quia fere eodem tempore ad suam magnitudinem excreverunt.* In quibus verbis, multis modis errat et peccat. Primo, contra pietatem, et humanam etiam urbanitatem, dum Papam inter Christi hostes et Ecclesiae persecutores numerat, et Turcae exaequat; in quo non solum ostendit quantum ab omnibus principibus piis et Catholicis degeneret, qui summa reverentia et honore Papam prosecuti sunt, ut satis est in superioribus ostensum; verum etiam evidenter se prodit, non rationis pondere, sed tantum affectu et odio verba similia effutire. Nulla est enim conventio vel comparatio Christi Vicarii, fidelium parentis, ac fidei ejus magistri et defensoris, cum infideli tyranno, acerrimo Christianorum persecutore. Sed qui sapientes sunt in oculis suis, et proprio spiritu ducuntur, facile dicunt tenebras lucem, et lucem tenebras.

24. *Pontificis magnitudo Christi jam tempore adolevit.* — Turcae multo post rerum summam sunt adepti. — Deinde contra veritatem historiae errat, dum ait Papam et Turcam eodem tempore ad suam magnitudinem excrevisse. Nam si de magnitudine Papae quoad spirituales dignitatem et potestatem loquamur, in ea nunquam crevit; a principio enim integra, et (ut ita dicam) in summo gradu in Petro fuit, eademque sine augmento aut

diminutione est ad successores Petri derivata, ipsam utique potestatem in se spectando; nam usus ejus crescere potuit sicut crevit Ecclesia, et impedimenta ablata fuerunt, et majores etiam occasiones occurrerunt. Et in hoc etiam sensu dici potest Papa a temporibus Constantini ad suam magnitudinem pervenisse; tunc enim coepit ejus dignitas universo orbi innotescere, et imperator ipse alique temporales principes illi colla subdere inceperunt. Imo etiam quoad temporalem dominationem tunc fere ad suam magnitudinem pervenit. At Turcae imperium multum post tempus incepit, nam, licet Turcarum gens, qui olim Gazari dicebantur, antiqua sit, tamen secta et imperium eorum longe recentiora sunt, nam et impius Mahometus post sexcentimum Christi annum incepit, et Turcae non coeperunt orientale imperium Romanorum invadere usque ad Constantini Copronymi et Iconomachi tempora, et usque ad annum millesimum ac fere centesimum illud non obtinuerunt¹. Unde si tunc dicatur Turca ad suam magnitudinem excrevisse, ut revera dicendum est, omnino falsum est Papam, et Turcam ad suam magnitudinem simul pervenisse. Videtur autem rex Jacobus ad initium Mahometis respexisse, quia paulo post Bonifacium III in mundo apparuit; verumtamen sic etiam falsum est, aut eo tempore magnitudinem aliquam Pontificatus esse additam, aut Turcarum gentem vel imperium tunc incepisse. Denique accommodatio illa de Gog et Magog, non solum in Pontifice, quod evidentissimum est, verum etiam neque in Turca, habet ullam verisimilitudinem, ideoque neque in dubium revocari, nec aliorum judicio remitti debuit, ut in superioribus tactum est, et in sequenti capite iterum videbimus.

CAPUT XXII.

EX DESCRIPTIONE ANTICHRISTI A DANIELE PROPHETA TRADITA FABULA DE ANTICHRISTIANISMO ROMANO EVIDENTER REFELLITUR.

1. *Danielis Prophetias rex Jacobus in medium non adducit.* — Cum attente discursum regis Angliæ de Antichristo legissem, et nullam in eo Danielis Prophetæ mentionem fieri vidissem, nisi cursim et obiter asserendo

¹ Vide Baron. an. 763 et 1048.

Joannem in Apocalypsi imitari modos loquendi Danielis, Ezechielis et Prophetarum, miratus sum valde, et dubitare coepi an rex crederet, Daniele de Antichristo prophetasse. Auxitque suspicionem, quod in principio suæ disputationis ait, Paulum clarius explicuisse, quod Joannes suis visionibus obscurius tradit, prætermissa Daniele, quasi nihil ad causam pertineret, vel ac si neque obscure nec clare Antichristum prædixisset. Quod si fortasse ita verum est, et rex non credit Daniele de Antichristo prophetasse, interrogandus est cur id credat de Joanne, et de Daniele negat, quia uterque per ænigmata locutus est, et neuter nomen Antichristi expresse posuit, et visiones Danielis, judicio omnium Patrum et expositorum, minus obscure indicant Antichristum, quam Joannis. Imo Christus Dominus, Matth. 4, satis indicat Daniele de Antichristo fuisse locutum, eademque est perpetua Ecclesiæ traditio. Quod si hoc rex negare non audeat, miramur cur in tam proluxa disputatione, et tam immani contra Papam accusatione, tanti Prophetæ gravissimum testimonium omiserit. Suspicio ergo Daniele silentio præterisse, quia descriptiones ejus de Antichristo non solum ad errorem suum confirmandum nullo colore detorqueri poterant, sed illum potius redarguunt, et veritatem non obscure ostendunt. Ob hanc ergo causam, licet in superioribus ad ostendendum, Antichristum futurum esse singularem personam, et quanto tempore regnaturus sit, hujus Prophetæ testimoniis usi fuerimus, operæ pretium duximus descriptionem Antichristi ex ipso colligere; copiosius enim quam alii eam tradit, evidentiusque per illum non solum a Papa, sed etiam ab omnibus aliis, qui falso Antichristi putati sunt, discernitur.

2. *Per bestias apud Daniele imperia adumbrantur.* — *Descriptio Antichristi.* — Primum igitur in capite septimo ait Daniel se vidisse quatuor bestias, quæ quatuor mundi regna significabant, ut ipsemet declarat; illa vero quatuor regna ex communi sententia et expositione Catholicorum fuerunt Chaldæorum, Persarum, Græcorum et Romanorum imperia, ut supra, c. 3, breviter declaratum est. Tribus autem bestiis seu regnis prioribus, quæ cito transierunt, prætermissis, de quarta dicit inter alia Daniel, quod habebat cornua decem, et subjungit, c. 7: *Considerabam cornua, et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, et tria de cornibus primis evulsa*

sunt a facie ejus; et ecce oculi, quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. In his ergo, et sequentibus verbis quæ postea addemus, intelligimus Daniele personam Antichristi descripsisse. Quod licet in superioribus obiter et per occasionem sæpius indicatum sit, hic ex professo et integre exponendum est, quoniam si colligantur simul omnes proprietates quas Propheta illi parvulo cornui attribuit, falsitatis evidentiter convincitur mendacium et impostura Protestantium de Romano Antichristianismo. Oportet tamen ut supponamus cornu illud parvulum repræsentare Antichristum. Prius autem decem cornua interpretari necesse est; de ipsa vero bestia quarta nihil addere oportet his, quæ Daniel ipse dixit, videlicet, quartam bestiam esse *[quartum regnum in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam.* Per quod omnes Catholici imperium Romanum intelligunt, omissis interpretationibus Porphyrii et Hebræorum, de quibus videri possunt D. Hieronymus, et alii expositores: nam in hoc nulla est in præsentis controversia.

3. *Per decem cornua quartæ bestie, totidem reges in imperio Romano repræsentantur.* — De decem item cornibus, Daniel declarat repræsentare decem reges futuros, satisque indicat esse futuros non omnino distinctos ab illo regno maximo per quartam bestiam significato, neque in terris et provinciis extraditionem totam Romani imperii, sed esse futuros decem reges ejusdemmet regni quarti, sic enim ait: *Porro cornua ipsius regni decem reges erunt.* Unde omnes colligunt, ipsummet regnum Romanum, quod prius unum imperium fuit, dividendum esse in decem regna. Quod etiam significatum fuit in c. 2 ejusdem Prophetæ, per decem digitos in quos statua desinebat.

4. *An numerus ille certus sit, an pro incerto positus.* — De hoc autem numero decem cornuum dubitatio est, an, sicut Daniel præcise vidit decem cornua, et non plura neque pauciora, ita per illa significantur decem reges in eodem numero certo ac præciso, an indefinite multitudo regum in quos dividendum fuit Romanum imperium. Quam quæstionem attingit Augustinus, 20 de Civit., cap. 23, et incertum esse putat an denarius ille numerus significet universam multitudinem regum futurorum in Romano imperio, prius quam Antichristus veniat, an vero præcise decem reges demonstret. Prosper etiam, in Dimidio

temporis, capite octavo, licet de numero non moveat quæstionem, dubitat nihilominus an per illos decem reges intelligantur *truculentiores reges, qui fuerunt in religione Christiana.* Aretas etiam, c. 36, in Apocalyp., generatim dicit, decem cornua significare, *consummationem eorum quæ juvant ad malitiam contingere Antichristianam,* ubi numerum indefinitum indicat, quamvis aliam opinionem referat, dicens: *Sed et de his quidam dixerunt, in decem regna divisum tunc iri mundum.* Et in hanc sententiam videtur inclinasse Pereira, lib. 2 in Daniel., dum per decem digitos statuæ significari ait, *Romanum imperium novissime divisum iri in multa regna, multosque reges, quorum alii potentiores, alii imbecilliores futuri sunt, et ideo digiti partim ferrei erant, partim testiles.* Et ibidem ait, per decem cornua in c. 7, significari *multos reges.* Idemque lib. 8, tractans sententiam Augustini, sub disjunctione loquitur, dicens negari non posse quin quo tempore venturus est Antichristus, futuri sint in orbe Romano, *decem reges, vel multi reges.*

5. *Patres numerum illum determinatum sentiunt.* — Patres autem communiter, nullam dubitationem vel quæstionem moventes, simpliciter dicunt illa decem cornua significare decem reges, prout Daniel illos interpretatur, eosque futuros esse in orbe Romano tempore adventus Antichristi. Ita loquitur Irenæus, lib. 5, c. 25, et in c. 26, fusius in eodem sensu exponit decem digitos statuæ, Dan. 2, et decem cornua bestie, Apocal. 13 et 17; et licet expresse id non declarat, semper tamen tanquam de certo ac præciso numero loquitur. Hyppolit. etiam, orat. de Consummat. mund., solum dicit cornua decem a Daniele visa, esse decem reges, et eosdem in decem digitis statuæ significari; et eodem modo loquuntur Cyrill. Hierosol., catech. 15; Lact., l. 7, c. 16; Tertull., de Resurrect. carnis, c. 24 et 25; et in eadem opinione sunt Hieronymus et Theodoret., Daniel. 7 et 11, intelligentes, per hæc decem cornua bestie, ubicumque in Daniele et Apocalypsi eorum fit mentio, decem regna significari, in quæ erit Romanum imperium divisum. Consentiant etiam Andreas, c. 36 et 53, in Apocal., qui inter alia dicit, *per decem cornua, terreni regni in decem partes sectionem significari.* Quod etiam Aretas c. 54 attingit, referendo tantum aliorum nomine, qui ita inquit, *aiunt.* Et hanc sententiam sequuntur communiter moderni expositores et Doctores, et quidam